

*Наталія Гавриш, Олена Брежнєва,
Інна Кіндрат, Ольга Рейпольська*

РОЗУМНЕ ВИХОВАННЯ СУЧАСНИХ ДОШКІЛЬНЯТ

Методичний посібник

Київ 2015

УДК 373.2.015.31(072)

ББК 74.102я7

Р 65

Схвалено для використання в дошкільних навчальних закладах комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (Лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України від 18.03.2015 року №14.1/12-Г-116).

Рецензенти:

Орлова О.А. – кандидат педагогічних наук, методист з дошкільної освіти Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Тоцька Т.П. – завідувач ДНЗ №5 «Ялинка» міста Бровари Київської області.

Р 65 Розумне виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник / Н. Гавриш, О. Брежнева, І. Кіндрат, О. Рейпольська; За загальною редакцією О. Брежневої. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 176 с., кол. іл. 32 стор. ISBN 978-966-194-215-7

У цьому посібнику на основі наукового обґрунтування процесу формування в дошкільників базових особистісних якостей представлено методичні розробки і рекомендації щодо практичного втілення означених ідей в освітньо-виховний процес дошкільного навчального закладу: сценарії ігор і вправ, конспекти інтегрованих занять, що дасть змогу педагогам дошкільної освіти суттєво підвищити якість і результативність виховної роботи з дошкільниками. Конкретні практичні матеріали також можуть успішно використовуватися в умовах сімейного виховання. Посібник може бути цікавим для студентів і магістрантів спеціальності «Дошкільна освіта», батьків, гувернерів, співробітників центрів з підготовки дітей до школи.

УДК 373.2.015.31(072)
ББК 74.102я7

ISBN 978-966-194-215-7

© Кол. авторів, 2015

© Видавничий Дім «Слово», 2015

З М І С Т

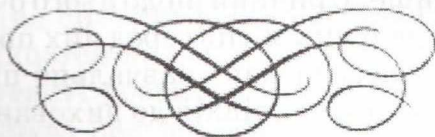
ПЕРЕДМОВА.....	6
<i>РОЗДІЛ 1 теоретичний, у якому пояснюється, що і чому саме так ми пропонуємо робити, щоб розвинути базові особистісні якості у наших дошкільнят; які з умов можна вважати сприятливими; у чому переваги занять інтегрованого типу і багато чого іншого.</i>	
1.1. Коротко про те, що ми розуміємо під дошкільною зрілістю.....	9
1.2. Чому ми обираємо тематичний підхід до реалізації завдань формування базових якостей особистості дитини.....	10
1.3. Які принципи є провідними для успішної реалізації виховних завдань в освітньому процесі дошкільного закладу.....	12
1.4. Чому важливо урізноманітнювати форми організації освітнього процесу.....	15
1.5. Які методи забезпечують найбільший розвивально-виховний ефект.....	17
1.6. Як ефективно використати виховний потенціал літературних і фольклорних творів.....	20
1.7. Аудит – оцінка результативності освітньої діяльності.....	22
<i>РОЗДІЛ 2 методичний, містить методичні рекомендації, як саме ми пропонуємо це робити, які із засобів, методів, технологій є найбільш ефективними для розв'язання конкретного виховного завдання.</i>	
2.1. Тема: Дивись уважно. Базова якість особистості – спостережливість.....	24
2.2. Тема: Хочу все знати! Базова якість особистості – допитливість.....	35
2.3. Тема: Давай поміркуємо. Базова якість особистості – розсудливість.....	40

2.4. Тема: Хочу–можу–треба. Базова якість особистості – відповідальність.....	47
2.5. Тема: Сам – само. Базова якість особистості – самостійність.....	57
2.6. Тема: Поряд і разом. Базова якість особистості – міжособистісна злагода.....	64
2.7. Тема: Зрозуміти Іншого. Базова якість особистості – чуйність.....	70
2.8. Тема: Вчимося домовлятися. Підтримка міжособистісного партнерства.....	85
2.9. Тема: Дорослі і діти. Базова якість особистості – шанобливість.....	91
2.10. Тема: Дитяча творчість. Базова якість особистості – креативність.....	99

РОЗДІЛ 3 літературний, *представляє досвід педагогів з формування базових особистісних якостей дошкільників заходами реалізації літературних проектів.*

3.1. Літературний проект за оповіданням Віктора Драгунського «Друг дитинства».....	107
3.2. Літературний проект за казкою Г.-Х. Андерсена «Дюймовочка».....	113
3.3. Літературний проект за казкою Ігоря Фарбержевича «Сунічний дощик».....	130
3.4. Літературний проект за казкою Всеволода Гаршина «Жабка-мандрівниця».....	138
3.5. Літературний проект за казкою Юрія Ярмиша «Добре серце».....	148
3.6. Літературний проект за українською народною казкою «Кривенька качечка».....	154
3.7. Літературний проект за казкою Бруно Ферреро «Мишко».....	162

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	170
---------------------------------	-----

«Моральність не викладається, а формується в процесі людського життя».

«Життя дуже погано співвідноситься з теоремами. Воно потребує від індивіда набуття стійкої звички методично чи інтуїтивно аналізувати ситуації, для чого необхідний здоровий глузд і гнучке мислення».

Селестен Френе

ПЕРЕДМОВА

Шановні колеги! В освітньому просторі України сьогодні чимало цікавої і корисної науково-популярної та методичної літератури з різних аспектів навчання – виховання – розвитку дітей дошкільного віку. Проте, незважаючи на стійку тенденцію до збільшення їх кількості, проблем у практиці роботи з дітьми не стає менше. Причини щодо цього очевидні. На нашу думку, одне з центральних місць серед них посідає домінування в освітньому процесі завдань навчально-пізнавального характеру та формалізований підхід до виховання особистісних якостей дошкільників як основи забезпечення дошкільної зрілості. Це можна пояснити неготовністю значної кількості вихователів до реалізації особистісно зорієнтованої моделі освітнього процесу, яка передбачає ПОВАГУ до ДИТИНИ як ЛЮДИНИ, її потреб і почуттів, урахування її інтересів, можливостей і досвіду, створення в освітньому просторі дошкільного закладу умов сприяння становленню її як ОСОБИСТОСТІ. Йдеться саме про реалізацію означеної моделі, адже розмірковувати на цю тему за останні десять років ми вже навчилися. Психологічна спрямованість педагогічної діяльності як нагальна об'єктивна потреба й водночас психологічна недоосвіченість значного числа вихователів останнім часом загострили суперечність, що виявляється у намаганні частки працівників ДНЗ «розкласти» (мабуть, для полегшення виховної роботи) дитину на окремі складники (лінії особистісного розвитку), а навчально-виховний процес – на освітні лінії.

Але дитина – не апельсин, її на шматочки не роз'єднаєш, її природа цілісна. Саме це твердження ми обираємо в якості відправного, що буде мати принципове значення для усвідом-

---

лення сутності того підходу, який пропонуємо для реалізації завдань формування базових особистісних якостей в інтегрованому просторі дошкільного закладу. Наголошуючи на його специфіці, зазначимо, що, на відміну від поширеної практики домінування навчально-пізнавальної діяльності, ми намагалися гармонізувати співвідношення навчальних і виховних завдань, розглядаючи дидактичні методи і засоби як інструмент виховання особистісно значимих якостей дитини. Це означає – не дати дітям готову інформацію, а навчити мислити, аналізувати, трансформувати набуті знання в нові способи діяльності, розвинути якості, що стануть основою для пристосування до світу, який постійно змінюється.

У посібнику запропонований авторський підхід з проектування і проведення занять, ігор, літературних, творчих проєктів оновленого формату у відповідності до головного соціального замовлення – виховання дієздатної, самостійної, мислячої особистості з креативним мисленням. Як засвідчує досвід, традиційна система роботи вихователів ДНЗ з виховання базових якостей не завжди виявляється ефективною. Особливо в контексті розвитку пізнавальної сфери дитини, самостійного пошуку нею шляхів розв'язання різноманітних пізнавальних завдань, прояву креативності мислення тощо. Часто результативність занять у ДНЗ оцінюється різноманітним використанням на ньому дидактичних методів і прийомів та обсягом навчального матеріалу. При цьому виховна робота формалізується. Так, вихователі недостатньо заохочують дітей до роздумів та логічного доведення своїх тверджень, що унеможлиблює висловлювання власних думок, не сприяє розвитку в дітей умінь самостійно визначати цілі, здійснювати елементарне планування, реалізовувати власні задуми, виявляти творчу ініціативу. На нашу думку, пізнавальний процес має бути платформою для розвитку базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, розсудливості, самостійності, креативності, міжособистісної злагоди, відповідальності та інших.

Посібник, який ви тримаєте в руках, містить три розділи. У першому – викладено теоретичні позиції, зокрема наукові підходи і принципи, на яких має будуватися освітній процес для забезпечення його оптимальності та результативності. У другому розділі згідно з тематичним принципом представ-

---

лено приклади форм, методів, прийомів освітньої роботи, спрямованої на формування базових якостей особистості дошкільника. Причому зауважимо, що в кожній темі ключовою є ідея цілісності особистості. Тож у процесі різних форм і видів дитячої діяльності передбачається реалізація комплексного, блочно-тематичного підходу до навчання-виховання-розвитку дітей з виокремленням одного з напрямів якості пріоритетного.

Для забезпечення більш глибокого осмислення педагогами суті роботи за напрямом обрано такий алгоритм: 1) термінологічне пояснення суті базової якості; 2) формулювання ключової ідеї, яка має бути засвоєна дітьми; 3) показники мети-результату за обраним напрямом, представлені знаннями, вміннями, сформованим ціннісним ставленням; 4) елементи освітньої роботи, подані у вигляді конспектів, записів, рекомендацій. До кожної теми розроблено аудит як інструмент здійснення контролю над ступенем її засвоєння дітьми. Для зручності матеріали аудиту подано на кольорових вкладниках, що уможлиблює різні способи їх використання педагогами.

У третьому розділі представлено літературні проекти як один з найбільш вдалих, на нашу думку, способів реалізації завдань формування базових якостей особистості, який ще не набув поширення в широкій освітній практиці. Сподіваємося, що цей посібник розкриє для творчих педагогів додаткові горизонти щодо забезпечення вихованцям дошкільної зрілості.